

PSYCHOLÓGIA (4. ročník; voliteľný predmet)

Škola: Gymnázium J. A. Raymana, Mudroňova 20, Prešov

Školský rok: 2012/2013

Počet hodín: 2 **hodiny týždenne, 66 hodín ročne**

ŠkVP: gymnázium 79 025

Stupeň vzdelania: ISCED 3A Forma štúdia: denná

Dĺžka štúdia: 4 roky

Charakteristika predmetu

Učivo voliteľného predmetu pre 4. ročník - psychológia tvoria základné vedomosti a zručnosti z jednotlivých vedných disciplín psychológie. Témy sú štruktúrované podľa Cieľových požiadaviek na maturitnú skúšku ako ich vypracoval Štátny pedagogický ústav. V súlade s týmito požiadavkami je vyučovací predmet koncipovaný tak, aby integroval vedomosti a zručnosti žiakov, ktoré nadobudli počas štúdia a zároveň tieto vedomosti a zručnosti primerane rozšíril pre potreby úspešného zvládnutia maturitnej skúšky.

Ciele predmetu

- systematizácia vedomostí a zručností z predmetu psychológia
- upevnenie a prehĺbenie niektorých doteraz nadobudnutých vedomostí a zručností
- orientácia žiakov na samostatnú prácu s odbornou literatúrou
- vedenie žiakov k prezentácii nadobudnutých vedomostí a zručností
- vedenie žiakov ku kritickému mysleniu
- pomoc pri zorientovaní sa v metódach, formách, cieľoch a pojmoch základných psychologických disciplín (podľa Cieľových požiadaviek)

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Pri vyučovaní psychológie v Gymnáziu J. A. Raymana sa kladie dôraz na:

- schopnosť žiakov pracovať so základným pojmoslovným vyučovacieho predmetu
- samostatnú prácu žiakov s odbornou literatúrou viažúcou sa k jednotlivým témam

- interpretáciu podstaty psychologických pojmov a kategórií
- uplatňovanie nadobudnutých poznatkov a zručností pri výklade, interpretácii, posudzovaní a riešení príkladových situácií alebo aj situácií, s ktorými sa žiaci stretli až aj v reálnom živote
- schopnosť žiakov orientovať sa v poznávaní a chápaní seba i iných ľudí

Uvedený komplex študijných (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch učebného obsahu v podobe systematizovaného výkonového štandardu.

Kľúčové kompetencie

- **kompetencia k celoživotnému učeniu sa** (vedenie žiakov k uvedomeniu si potreby neprestajného vzdelávania sa; reflektovanie dosiahnutých (nedosiahnutých) výsledkov vo vzdelávaní)
- **sociálne komunikačné kompetencie** (smerovanie žiakov k adekvátnej komunikácii nadobudnutých vedomostí; vedenie k sebareprezentácii žiakov primeraným spôsobom; rozvíjanie schopnosti rešpektovať práva a povinnosti)
- **kompetencie uplatňovať matematické myslenie a poznávanie v oblasti vedy a techniky** (používanie matematického myslenia na riešenie historických udalostí; používanie matematických modelov myslenia pri analýze a syntéze poznatkov z našej minulosti)
- **kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií** (vedenie žiakov k zodpovednej práci s IKT pri vyhľadávaní, spracovaní a prezentovaní informácií; vedenie k efektívnej práci s IKT pri vzdelávaní sa v dejepise)
- **kompetencia riešiť problémy** (upriamovanie pozornosti na potrebu efektívneho riešenia problémov na základe predložených, prípadne samostatne nadobudnutých informácií; aplikovanie analyticko-syntetického kritického myslenia pri hodnotení a riešení historických udalostí)
- **kompetencie občianske** (uplatňovanie postupov smerujúcich k uvedomovaniu si základných humanistických princípov a postojov; smerovanie žiakov k ochrane demokratických princípov a rozoznaniu demagogických a antidemokratických názorov a postojov v minulosti ale aj súčasnosti)
- **kompetencie sociálne a personálne** (upozornenie na interindividuálne rozdiely medzi žiakmi, ktoré však nesmú byť prekážkou pri nadväzovaní, rozvíjaní a udržiavaní sociálnej komunikácie, ktorej výsledkom môžu byť aj rôzne výstupy projektového vyučovania, resp. projektov dokazujúcich splnenie zadaní vyučovacieho predmetu)
- **kompetencie pracovné** (vysvetľovanie, že práca na zadaných úlohách má napomôcť žiakom v ich celkovom raste a napredovaní)
- **kompetencie smerujúce k iniciatívnosti a podnikavosti** (vedenie žiakov k ochote inovovať predkladané algoritmy riešenia problémov a k plánovaniu vlastného procesu vzdelávania, napr. aj pomocou kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií, kompetencií sociálnych a personálnych a sociálne komunikačných kompetencií)
- **kompetencie vnímať a chápať kultúru a vviadrovať sa nástroji kultúry** (viesť žiakov k schopnosti tolerovať iné kultúry)

SPÔSOB HODNOTENIA A KLASIFIKÁCIE

Hodnotenie a klasifikácia sú uskutočňované podľa Metodického pokynu č. 21/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl. Klasifikácia sa vykonáva v súlade s učebnými osnovami a vzdelávacími štandardami. Pri hodnotení sa kladie dôraz na celistvosť, presnosť a trvácnosť nadobudnutých vedomostí a zručností, aktivita v prístupe k činnostiam, záujem o ne a vzťah k nim, kvalita výsledkov činností a schopnosť samostatnej práce, schopnosť učiť sa učiť a pod.

TEMATICKÝ VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍ PLÁN

tematický celok	téma	pojmy	ciele	výkonový štandard	literatúra	hodiny
	Úvodná hodina					1
	Úvod do psychológie	správanie prežívanie determinácia psychiky paradigma psychológie prístupy k problému psychológie ciele psychológie	spoznať psychológiu ako vednú disciplínu	Žiaci sú schopní: definovať základné pojmy psychológie opísať jednotlivé prístupy k skúmaniu ľudskej psychiky vysvetliť podstatu paradigmy psychológie vymenovať ciele psychológie	Nakonečný_1: 14-18 Atkinson: 10-13 Plháková: 16-18	1
	Psychologické disciplíny	základné disciplíny všeobecná psychológia vývinová psychológia psychológia osobnosti sociálna psychológia	priblížiť štruktúru psychológie ako multidisciplinárnej vedy poznať ciele skúmania jednotlivých psychologických	Žiaci sú schopní: vymenovať základné a aplikované psychologické disciplíny určiť náplň skúmania jednotlivých disciplín	Nakonečný_1: 18, 27-32 Plháková: 27-32	

	komparatívna psychológia aplikované disciplíny klinická psychológia psychológia zdravia poradenská psychológia pedagogická psychológia psychológia práce psychológia riadenia psychológia športu forenzná psychológia	psychologické disciplíny			1
Smery v psychológii	psychoanalýza behaviorizmus humanistická psychológia kognitívna psychológia evolučná psychológia	predstaviť spôsoby nazerania na psychológiu cez jednotlivé smery	Žiaci sú schopní: definovať prístup jednotlivých smerov v psychológii k skúmaniu svojho predmetu	Nakonečný_1: 273-292	2
Základné pojmy všeobecnej psychológie	psychika vedomie prežívanie správanie mentálne stavy psychické procesy vedomie funkcie vedomia zmenené stavy vedomia nevedomie	oboznámiť študentov so základným pojmoslovým všeobecnej psychológie	Žiaci sú schopní: definovať základné pojmy všeobecnej psychológie	Nakonečný_1: 9-14 Plháková: 55, 61-64, 71-75 Atkinson: 191-195	2

Opakovanie					1
Spánok	spánok cyklus bdenia a spánku priebeh spánku REM snívanie poruchy spánku	pochopiť problematiku spánku ako nedeliteľnej súčasti nášho každodenného bytia	Žiaci sú schopní: opísať spánok ako jeden z prejavov ľudskej psychiky načrtnúť graf priebehu spánku vysvetliť účel snívania vymenovať poruchy spánku a určiť ich príčiny a dopady na psychiku	Plháková: 87-95, 98-99 Atkinson: 196-204	1
Pozornosť	definícia pozornosti selektivita pozorovanie typy pozornosti ostražitosť a pátranie vlastnosti pozornosti fluktuácia pozornosti poruchy pozornosti	definovať pozornosť ako nevyhnutnosť pre udržanie ľudského života	Žiaci sú schopní: definovať základné pojmy psychológie pozornosti vymenovať jednotlivé typy pozornosti vysvetliť pojem fluktuácie pozornosti charakterizovať vlastnosti pozornosti vymenovať poruchy pozornosti a ich vplyv na život jedinca	Plháková: 77-83, 86-87 Atkinson: 172-175	1
Vnímanie	definícia pojmu úloha vnímania	sprístupniť základné vedomosi o	Žiaci sú schopní: uviesť príklady na	Nakonečný_1: 122-132	

	funkcie vnímania tendencie vo vnímaní (adaptácia, kontrast, celok a časť, grupovanie, konštantnosť, doplňovanie na základe skúsenosti) percepčné pole pozadie a figúra reverzibilná figúra zákony organizácie percepčného poľa percepčné ilúzie psychológia vnímania v praxi	psychológii vnímania	úlohy vnímania vysvetliť na konkrétnych príkladoch pojmy percepčného poľa vysvetliť princíp fungovania percepčných ilúzií uviesť príklady na použitie psychológie vnímania v praxi	Plháková: 129-130, 132-135, 149-151	2
Učenie	definícia pojmu učenie v užšom a širšom zmysle formy učenia (respondentné učenie, sociálne učenie, učenie riešením problému, senzorické učenie) problém úloha fázy učenia poruchy učenia	predstaviť učenie ako zložitý proces prispôsobovania sa jednotlivca okolitému prostrediu	Žiaci sú schopní: definovať pojem učenie charakterizovať jednotlivé formy učenia vymenovať fázy učenia vymenovať poruchy učenia rozlíšiť problém a úlohu	Plháková: 165-169, 189-190 Nakonečný_1: 113-114 Nakonečný_ENC Džuka	2
Pamäť	definícia pojmu typy (modely) pamäti	pochopiť zákonitosti fungovania ľudskej	Žiaci sú schopní: vymenovať a	Plháková: 193-230 Atkinson: 267-290	

Všeobecná psychológia

	explicitná a implicitná pamäť fázy pamäti kódovanie vybavovanie uchovávanie	pamäti	charakterizovať typy pamäti porovnať explicitnú a implicitnú pamäť vymenovať fázy pamäti		2
Opakovanie					1
Myslenie	definícia pojmu typy myslenia (bezcieľné, zámerné) funkcie myslenia druhy myslenia (konkrétne, názorné, abstraktné) divergentné a konvergentné problémy fázy riešenia problému heuristika DITOR pojmy prototyp a jadro pojmu druhy pojmov (pojmy nadradené, pojmy základnej úrovne, pojmy podriadené) myšlienkové operácie usudzovanie indukcia dedukcia	uvedomiť si, že myslenie je najdôležitejšou kognitívnou funkciou našej psychiky	Žiaci sú schopní: vysvetliť pojem myslenie vymenovať a definovať jednotlivé typy myslenia rozlíšiť divergentné a konvergentné problémy vymenovať fázy riešenia problému opísať spôsob riešenia problému pomocou heuristiky DITOR charakterizovať pojem pojem vymenovať a definovať základné myšlienkové operácie	Plháková: 262-273, 280-281 Nakonečný_ENC Atkinson: 328-330 internet	3

	rozhodovanie				
Jazyk (reč)	definícia pojmov jazyk a reč univerzálne vlastnosti jazyka (produktivita, štruktúrovanosť, arbitrárnosť, dynamickosť) lingvistika denotát konotát pragmatika epistéma semiotika jazykový znak (signifikant, signifikát)	oboznámiť žiakov s pohľadom psychológie na jazyk a jeho prejavy	Žiaci sú schopní: definovať a rozlíšiť pojmy jazyk a reč vymenovať a analyzovať univerzálne vlastnosti jazyka vysvetliť základné pojmy lingvistiky	Plháková: 305-313 Nakonečný_ENC	2
Predstavivosť	charakteristika predstavivosti ako psychického procesu predstava vnem druhy predstáv (jedinečné, všeobecné, zrakové, sluchové, pohybové, bezprostredné spomienky, následné obrazy)	opísať žiakom rozdiel medzi predstavivosťou a fantázijskou činnosťou predstaviť základné princípy fantázijskej činnosti	Žiaci sú schopní: predstavivosť ako psychický proces rozlíšiť predstavu a vnem vymenovať a charakterizovať druhy predstáv definovať formy a funkcie fantázie vysvetliť pojem eidetické obrazy na príkladoch uviesť	Plháková: 232-234, 245-246, 253-255 Nakonečný_1: 136-144 internet	

		eidetické obrazy synestézie spomienky typy predstavivosti fantázia druhy fantázie (nižšia, vyššia, neúmyselná, úmyselná, konštruujúca, rekonštruujúca) princípy fantázijskej tvorby denné snenie		pochopenie pojmu synestézia vymenovať princípy fantázijskej tvorby a uviesť príklady na výtvory vzniknuté danými princípmi vysvetliť pojem denné snenie a uviesť jeho príčiny		2
	Inteligencia	definícia pojmu inteligencia inteligencia ako všeobecná rozumová schopnosť druhy inteligencie (abstraktná, mechanická, sociálna) meranie intelektových výkonov vzorec pre výpočet IQ gaussova krivka IQ	priblížiť žiakom základné informácie o inteligencii a jej vnímaní v spoločnosti	Žiaci sú schopní: definovať inteligenciu ako všeobecnú schopnosť charakterizovať jednotlivé druhy inteligencie a uviesť príklady na jej použitie v každodennom živote zhodnotiť spôsob merania IQ pomocou "časopisových" testov vyjadriť vzťah IQ k mentálnemu a fyzickému veku načrtnúť a vysvetliť gaussovú krivku IQ	Nakonečný_1: 230- 235 Kern: 91-95 Blatný: 47-56	1

Opakovanie					1	
Motivácia potreby	a	motív modely motivácie (model nedostatku a model vybitia) sebazáchovné motívy stimulačné motívy senzorická deprivácia sociálne motívy teória pudov Murrayho teória potrieb Maslowova teória potrieb typy potrieb homeostáza	predstaviť žiakom základné informácie o motivácii a teóriách potrieb	Žiaci sú schopní: definovať motívy vysvetliť podstatu modelov motivácie vysvetliť podstatu sebazáchovných a stimulačných motívov analyzovať Freudovu teóriu pudov analyzovať Murrayho teóriu potrieb analyzovať Maslowovu teóriu potrieb načrtnúť Maslowovu pyramídu potrieb a ku každej časti uviesť príklady	Nakonečný_1: 181-184 Nakonečný_ENC Plháková: 319-322, 348-349, 357-371 Kern: 53-58	4
Emócie		emócia zložky emócie intenzita a deferencia emócií vyjadrovanie emócií city intenzita citov polarita citov trvanie citov funkcie emócií	opísať jednu z najdôležitejších zložiek nášho psychického sveta - emocionalitu	Žiaci sú schopní: definovať pojem emócia vymenovať zložky emócie vysvetliť vzťah medzi emóciou a citom charakterizovať základné prejavy citov (intenzita, polarita,	Nakonečný_1: 163-176 Plháková: 386-390, 395, 399-405 Atkinson: 389, 395-396, 400-401	1

				temporalita) dokázať tvrdenie, že emócie majú určité funkcie		
	Stres a agresivita	stres štádiá stresu symptómy prevencia stresory agresivita agresia druhy agresie	upozorniť žiakov na novodobý problém stresu predstaviť psychologické základy agresivity a agresie ako jej prejavov	Žiaci sú schopní: definovať pojem stres vymenovať štádiá stresu vymenovať niektoré stresory vyskytujúce sa v školskom prostredí navrhnuť postupy smerujúce k potlačeniu stresu rozlíšiť pojmy agresia a agresivita vymenovať niektoré druhy agresie	Nakonečný_1: 256- 264 Atkinson: 484-524 Kern: 68-81 Hayesová: 116-121	2
	Opakovanie					1
	Psychológia osobnosti	osobnosť genéza osobnosti vlastnosti osobnosti teórie osobnosti temperament typy osobnosti extrovert introvert astenik pyknik	sprístupniť žiakom vedomosti o osobnosti a základných typológiách tohto pojmu	Žiaci sú schopní: definovať osobnosť z pohľadu psychológie vymenovať vlastnosti osobnosti chrakterizovať introverta, extroverta, astenika, pyknika a atletika analyzovať	Nakonečný_2:7-37, 79-93, 135-143, 167- 169 Nakonečný_ENC internet	3

Psychológia osobnosti

	atletik cyklothymik schizoik viskózny typ Eysenckova typológia Galenova typológia typológia C. G. Junga		Eysenckovu typológiu osobnosti charakterizovať typy osobnosti podľa Galenovej typológie popísať základné rysy typov osobnosti podľa Junga		
Modely osobnosti	psychoanalytický prístup analytický prístup	predstaviť dva základné prístupy k skúmaniu osobnosti	Žiaci sú schopní: vysvetliť podstatu psychoanalytického a analytického prístupu k problému osobnosti	Drapela: 19-27, 31-37	2
Opakovanie					1
Poruchy osobnosti	rysy charakteristické pre normálnu osobu psychóza schizofrénia neuróza fóbia hystéria depresia paranoja abúzus	priblížiť žiakom prejavy a dopady najznámejších psychických porúch na osobnosť i každodenný život pacientov	Žiaci sú schopní: definovať jednotlivé poruchy osobnosti uviesť príklady na prejavy porúch v bežnom živote rozlíšiť psychotika a neurotika	Atkinson: 524-577 internet	2
Psychodiagnostika	úlohy psychodiagnostiky	oboznámiť žiakov s úlohou, významom a	Žiaci sú schopní: vymenovať a	Kern: 215-222 internet	

		psychodiagnostické testy rorchachov test tematický apercepčný test scénotest test "Čierna nôžka" obrazový frustračný test interview	metódami psychodiagnostiky	charakterizovať základné metódy psychodiagnostiky určiť pri jednotlivých metódach ich plusy a mínusy		2
	Opakovanie					1
	Sociálna psychológia	príčiny vzniku disciplíny predmet a problémy disciplíny vzťah sociálnej psychológie k ostatným psychologickým disciplínam témy sociálnej psychológie metódy sociálnej psychológie (pozorovanie, dotazník, škálovanie, sociogram, experiment)	predstaviť najmladšiu základnú psychologickú disciplínu a prostredníctvom jej tém a metód	Žiaci sú schopní: analyzovať metódy sociálnej psychológie vymenovať témy, ktorým sa disciplína venuje vytvoriť a interpretovať sociogram kriticky zhodnotiť použitie sociogramu v školskej praxi	Nakonečný_3: 9-27, 61-68, 69-78	2
	Sociálna skupina	definícia sociálnej skupiny	analyzovať nosný problém sociálnej	Žiaci sú schopní: definovať sociálnu	Kern: 229-232 internet	

Sociálna psychológia

	typológia sociálnych skupín primárna sociálna skupina (rodina, rovesníci) sekundárna sociálna skupina masa dav	psychológie - sociálna skupina	skupinu charakterizovať rodinu a rovesníkov ako primárnu sociálnu skupinu rozlíšiť masu a dav		1
Malá sociálna skupina	charakteristické znaky funkcie vytváranie malých skupín skupinové normy skupinový konformizmus deviácia a deviantné správanie štruktúra skupiny správanie sa v skupine	sprístupniť základné informácie o malej sociálnej skupine, v ktorej prežívame najväčšiu časť svojho života	Žiaci sú schopní: vymenovať charakteristické znaky malej sociálnej skupiny určiť príčiny deviantného a konformného správania v malej sociálnej skupine uviesť, ako je štruktúrovaná malá sociálna skupina	Nakonečný_3:383-406 Kern: 235-240	1
Sociálny status a sociálna rola	sociálna pozícia sociálna rola sociálny status typy statusov	priblížiť žiakom rozdiel medzi sociálnou rolou a sociálnym statusom	Žiaci sú schopní: charakterizovať sociálnu rolu a sociálny status vymenovať jednotlivé typy sociálnych statusov uviesť príklady na rolové konflikty	internet	1

Moc v malej sociálnej skupine a vodcovstvo	vodca autorita vodcu (racionálna, tradičná, charizmatická) štýly vodcovstva (autokratický, demokratický, laissez-faire) formy spoločenskej moci požadované črty vodcovstva vzťah vodcu k členom malej sociálnej skupiny 2 typy vodcov (špecialista na emócie a špecialista na úlohy)	pochopiť problém vodcovstva v malej sociálnej skupine	Žiaci sú schopní: definovať vodcu určiť najvhodnejší typ vodcu pre ich školskú triedu analyzovať jednotlivé štýly vodcovstva vymenovať formy spoločenskej moci navrhnuť vlastnú predstavu ideálneho vodcu	Hayesová: 64-67 internet	1
Asertivita	asertivita asertívne práva asertívne správanie pasívne správanie agresívne správanie manipulatívne správanie asertívne techniky	predstaviť základy asertivity ako nevyhnutnej pomôcky pri riešení problémov	Žiaci sú schopní: dokázať vhodnosť a výhodnosť asertivity pri riešení problémov charakterizovať asertívne, pasívne, agresívne a manipulatívne správanie vymenovať asertívne techniky a uviesť príklady na ich využitie	internet	1

Vývinová psychológia	Opakovanie					1
	Vývinová psychológia	predmet význam metódy	sprístupniť základné informácie o predmete, význame a metódach používaných vo vývinovej psychológii	Žiaci sú schopní: definovať predmet, význam a metódy vývinovej psychológie	Jakabčic: 7-12	1
	Periodizácia psychického vývinu	prenatálne obdobie novorodenec dojča batola predškolské obdobie mladší školský vek dospievanie mladá dospelosť stredná dospelosť staršia dospelosť staroba	predstaviť žiakom jednotlivé fázy ontogenetického vývinu	Žiaci sú schopní: vymedziť charakteristické znaky jednotlivých vývinových fáz človeka	Jakabčic: 34-62	3
	Opakovanie					2
	Záverečné zhodnotenie práce					1

Prienikové témy:

Človek a hodnoty:	rozvoj myslenia indivídua vývin ľudského myslenia osobná viera
Človek a spoločnosť:	politologická problematika právna problematika sociálne vzťahy vlastenecká výchova
Umenie a kultúra:	kultúra umenie médiá kultúrna krajina šport náboženstvá
Jazyk a komunikácia:	porozumenie textu vyjadrovanie verbálna a neverbálna komunikácia
Zdravie a pohyb:	pohyb
Človek a príroda:	energia a jej premeny technika a prírodovedné poznanie informačné technológie doprava technológie a životné prostredie
Matematika a informácie:	mierka plánov a máp argumentácia a dôkazy prezentácia

Podľa obsahových možností vyučovacieho predmetu boli do jednotlivých tém začlenené prierezové témy:

- osobnostný a sociálny rozvoj
- multikultúrna výchova
- mediálna výchova
- ochrana života a zdravia
- environmentálna výchova
- tvorba projektu a prezentačné zručnosti

Učebné zdroje

1. NAKONEČNÝ, M.: Psychologie téměř pro každého. Praha 2004. (Nakonečný_1)
2. NAKONEČNÝ, M.: Psychologie osobnosti. Praha 1995. (Nakonečný_2)
3. NAKONEČNÝ, M.: Sociální psychologie. Praha 1999. (Nakonečný_3)
4. NAKONEČNÝ, M.: Encyklopedie obecné psychologie. Praha 1997. (Nakonečný_ENC)
5. PLHÁKOVÁ, A.: Učebnice obecné psychologie. Praha 2003.
6. ATKINSONOVÁ, R. a kol.: Psychologie. Praha 2007.
7. KERN, H. a kol.: Přehled psychologie. Praha 2006.
8. HAYESOVÁ, N.: Základy sociální psychologie. Praha 2003.
9. JAKABČIC, I.: Základy vývinovej psychológie. Bratislava 2002.
10. DRAPELA, V. J.: Přehled teorií osobnosti. Praha 1998.
11. BLATNÝ, M. a kol.: Psychologie osobnosti. Hlavní témata, současné přístupy. Praha 2010.
12. Džuka, J.: Učenie

NAK_1-TEMER